

lectiu *los Artales* a Senegüé; el pròpt. dit fa *biturones*, que són vermellets, mentre que els *arañones* els fa l'*arto bajo o negro*, Aragüés. 1965-6. Més dades en Krüger, *Die Hochpyr*. A 1, 53. *Artacines* allí mateix com a nom d'una mala herba que es fa entre les patateres (1966) sembla ser un derivat del mateix, cf. n. 9.—² Vaig apuntar-lo fins a la Pobra Torrenesa i l'Alcora; també a Fredes, Sorita, Morella i Benicàssim. En aquestes tres poblacions *ársos* en plural. A Fredes unit amb *l'aranyoner*; a Sorita explicaven que en el Barranquet de la Sarsa hi havia «molts de *ársos* i *albarzés*». Fins a Torís, a l'O. de la capital, es degué usar car d'allà tinc nota que l'*arbulonér* és entre *arç* i *coscolla*: encara que sembla que això sigui una explicació meva més que de l'informador; tanmateix el mateix *arbulloner* sembla ser un antic **arç bulloner*. De tota manera el valencià central usa *espinal* en lloc de l'*arç* del Principat, observava Renat ja el 14-iv-1934 en *El Camí*. Des de l'Horta valenciana cap a Migjorn no vaig sentir el mot enlloc.—³ «Clot d'Arç» a Sorpe, «Coma d'Arç» a Montcortès. Com que d'aquest també en diuen *Comaçosa* (amb *rç > ss*), tenim prova que allí l'adjectiu *arçós* ha de ser molt antic, i amb *rç* radical, que en el compost es reduí amb el temps a *s*.—⁴ En l'anònim es va produir una confusió inextricable entre '*árğa* i '*uréğa* 'orella', deguda segurament a apunts que l'autor devia pendre sense vocalitzar, confiant la vocalització posterior a la memòria. Veg. el que diu Asín, i observem que allò que ell, en el passatge segon citat, vocalitza falsament '*urġu bliġa* o '*urúċa ballita* 'mandràgora' és el mateix que Abendjöldjöl, Abenaljazzar i Abenbeklariš donen com a '*arġo balliġo* (= *arċo bellido*). Per a confirmació notem que en la p. 184 diu que en romànic la mandràgora s'anomena *múra*, nom que en el primer passatge ha donat com el del fruit de la '*árğa*. Per tant s'ha d'esmenar '*urġu* en '*arġu*, o potser més aviat '*árġa*, i '*urúċa* en '*arċa*. Aquest '*arġu* seria la forma corresponent al cat. *arç*, i '*árġa* al rossell. *arça* (això si aquest no és un nomen unitatis tret de *arġ(u)* segons el sistema àrab).—⁵ *Arşā* 'esbarzer de móres' a Opol (i allí *la Font de l'Arça*) 'romeguera' a Salses, amb partida *L'Arça* entre Garrius i Santa Coloma. Ant. Cayrol (PCerdà, *Contalles de Cerdanya*, 76), que és de Sallagosa, usa *arça*, i així ho sento a la Baga de l'Alta Cerdanya: a Llo, Ur i Nauja. A Er l'identificaven amb la *garravera*, i precisaven que fa la fruiteta dita *grattecul* en francès, afegint que a la partida *Els Arcers* hi ha «un munt d'*arces*» (1959). Veg. també el curiós topònim *Salarsa*, que explico en *EntreDLle*. II, 130. I és ben concebible que el nom del poble d'*Alsamora* entre Tremp i la Ribagorçana surti d'*arça-móra* i no de l'etimologia àrabica que vaig raonar en E.T.C. I, 265, cf. I, 267, 25, 118.—⁶ Notes posteriors als treballs de Rohlf's i meus poca cosa útil han aportat (JHubschmid, *Orbis* IV, 218; *Pyrenäenwörter vorr. Urspr.*, 61n. 175), o bé i.e., si bé provant d'introduir-hi confusió: sembla

ser el que intenten Harri Meier, *RFgn*. LXV, 258-9, i G. de Diego, *RFE* XLII, 1-18. No crec tampoc que hàgim de donar valor a la semblança amb el grec *ἀρχτιον* 'bardana' (deriv. d'*ἀρχτος* 'ós'), en Nicandre de Colofó (S. II a. C.) i en Dioscòrides. Planta tan diferent. Sens dubte crida l'atenció que l'almerienc Abentarif (S. XII) tradueixi *ἀρχτιον* per *bardaneš*, aquest en el glossari de Sevilla (Asín, 33-34) és «especie de espino, cardillo». Però en això no hi ha més que una coincidència de noms, i probablement una confusió d'herbolaris induïda per aquesta semblança.—⁷ El fet que en aquest un dels meus informants pronunciés *árts*, segurament manca de valor, i es deurà precisament al veïnatge entre els dos noms.—⁸ Potser desvirtuat pel fet que en el mateix terme hi ha també un *Toll de l'Arç*.—⁹ En *Le Gascon*, 2.ª ed., Rohlf's afegeix artàch «arbuste, buisson» recollit a la vall de Banyeres de Bigorra.—¹⁰ *Ortedó* poblet bastant important entre la Seu i Fórnols de Cadí, també havia estat *Ariedon*, només és que ací igual pot tractar-se d'un derivat directe del basc *arte* 'alzina': ARTE-DUN, mantenint la -D- intervocàlica per romanització tardana, o per la consciència del caràcter compost del nom.—¹¹ Simonet cita encara el nom del poble d'*Archilla* a la prov. de Guadalajara, que ja figura com a *Archiella* en el Fuero de Guadalajara; i algun altre topònim del Sud d'Espanya.—¹² *Arços* en plural no sols és la forma que vaig anotar en les localitats que ara he esmentat, sinó encara a Arcavell, St. Pau de Seguries, St. Bartomeu del Grau, L'Estany, Pobra de Cérvoles, el Lloar, la Vilella Alta.

ARCA, 'caixa gran', 'nau closa de Noè', del II. ARCA id. □ 1.ª doc.: 'caixa gran' S. XII; en el sentit de 'sepulcre prehistòric', a. 875; usat com a molló, 818.

En un doc. del S. XII ja es tracta d'una caixa on es tenen dipositats objectes de valor, comercial, alimentari i semblant: en una llista de depredacions fetes a gent d'entre Segarra i Urgell (Hostafrancs, Concabella, Torà, Ofegat, pobles compresos entre Guissona, Agramunt i Cervera): «tolgren a 'N B. Fe<r>rer --- una tona, e tolgren a 'N P. To<r>ró una *arca*, e tolgren a 'N A. Ro<i>g una tona» (Pere Pujol, *Docs. en Vulgar Urgell* VI, p. 15); potser era simplement una gran caixa de farina o gra, com les esmentades en els docs. del S. XV que citen el *Dag*. i *AlcM*; doc. ross. de 1307 (RLR IV, 380, veg. infra sobre *arquibanc*). De l'arca de Noè parla ja sovint Llull (*AlcM*).

L'ús toponímic el tenim ja documentat en molts documents primerencs, sobretot del Nord del Principat i de les terres rosselloneses: any 875 (d'Oleta) i 968 (de Molig), Ramon d'Abadal, *Eixalada i Cuixà*, pàgines 146, 198; *Arcas* en un de Montseny de l'any 908, i en un de 910 del castell de Cervelló: «a colle ubi *archa* antiqua constructa est», *Cartulari de Sant Cugat* (I, 6, 7); sembla que ja n'hi ha un de 817 en un doc. d'entre Rosselló i el Baix Fenollet (M. Pratz). CaCandi (*MiscHiCat*. I, 176-8) deixa establert que el